

שמחת פורים ושמחת יו"ט – הילכו יחדיו?

פורים	רגלים
<p style="text-align: center;"><i>ptak</i></p> <p style="text-align: center;">מגילה ה עמוד ב'</p> <p>"שמחה ומשתה ויום טוב": שמחה - מלמד שאסורים בהספד, משתה - מלמד שאסור בתענית.</p> <p>(1) טור [אוי"ח תרצ"ו]- כתוב בשאלתות שאם מת לו מת בפורים אסור להספידו ולא לנהוג אבלות. ואם מת קודם פורים ופגע בו פורים בתוך ז' בטל ממנו גזירת ז' שו"ע [אוי"ח תרצ"ו]- יש מי שאומר שאונן מותר בבשר ויין, דלא אתי עשה דיחיד דאבילות ודחי עשה דרבים דאורייתא לשמוח בפורים, דדברי קבלה נינהו שהם כדברי תורה.</p> <p>(2) מהר"ם מרוטנברג [טור שם]/שולחן ערוך [נייב ת"א/ז]¹ - מת לו מת קודם פורים, ופגע בו פורים, אינו מפסיק האבילות; ומ"מ אין אבלות נוהג בו, לא בי"ד ולא בט"ו, אלא דברים שבצינעא נוהג, וחייב לשלוח מנות. ואף על פי שאינו מתאבל בהם, עולים לו ממנין השבעה, כמו שבת. רמ"א [אוי"ח שם]- ויש אומרים שאין אבילות נוהג בפורים, לא בי"ד ולא בט"ו (הרא"ש ומנהגים), וכן נוהגין; ואפי' אבילות יום ראשון נדחה מפני פורים; אבל דברים שבצינעא, נוהג; ואע"פ שאין נוהג אבילות בפורים, עולה לו ממנין שבעה ימי אבילות כמו שבת.</p> <p>(3) שולחן ערוך [אוי"ח תרצ"ו/ד]- כל דברי אבילות נוהגים בחנוכה ופורים. הגה: ומ"מ ילך לבה"כ לשמוע המגילה (תוספות פ"ק דמועד קטן). ואם יוכל לאסוף מנין לביתו לקרות המגילה, עדיף טפי (מהרי"ט). ש"ך [ת"א/ד]- ומהרש"ל פסק דצריך לנהוג כל דיני אבילות ושכן המנהג</p>	<p style="text-align: center;"><i>ptak</i></p> <p style="text-align: center;">מו"ק י"ד עמוד ב'</p> <p>אבל אינו נוהג אבילותו ברגל, שנאמר "ושמחת בחגך"- אי אבילות דמעיקרא הוא - אתי עשה דרבים, ודחי עשה דיחיד. ואי אבילות דהשתא הוא - לא אתי עשה דיחיד ודחי עשה דרבים.</p> <p>שולחן ערוך [יו"ד שצ"ט/א]- הקובר מתו קודם הרגל, בענין שחל עליו אבילות, ונהג בו אפילו שעה אחת קודם הרגל, מפסיק האבילות ומבטל ממנו גזרת שבעה, וימי הרגל עולים לו למנין שלשים, הרי שבעה לפני הרגל, וימי הרגל, ומשלים עליהם השלשים.... אבל אם שגג (או) הזיד ולא נהג אבילות, או שהיה קרוב לחשכה ולא היה יכול לנהוג, אין הרגל מבטל האבילות; ... אלא נוהג ברגל דברים שבצינעא, ומונה שבעה אחר הרגל²...</p>
<p style="text-align: center;"><i>ptak</i></p> <p>שולחן ערוך [אוי"ח תרצ"ו/ח]- מותר לישא אשה בפורים. הגה: בין בי"ד בין בט"ו, מ"ב [שם ס"ק כ"ח]- ולא דמי לחג דכתיב ושמחת בחגך ולא באשתך משא"כ בפורים³.</p>	<p style="text-align: center;"><i>ptak</i></p> <p>מו"ק ח עמוד ב' [נפסק להלכה בשו"ע או"ח תקמ"ו/א] משנה. אין נושאים נשים במועד... גמרא. וכי שמחה היא לו = מאי הוי? אמר רב יהודה אמר שמואל/וכן אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא/ואמרי לה אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: לפי שאין מערבין שמחה בשמחה. רבה בר [רב] הונא אמר: מפני שמניח שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו. אמר ליה אביי לרב יוסף: הא דרבה בר [רב] הונא - דרב הוא, דאמר רב דניאל בר קטינא אמר רב: מנין שאין נושאים נשים במועד - שנאמר "ושמחת בחגך"- בחגך ולא באשתך.</p>

¹ יישוב הסתירה בשו"ע: **ש"ך** [יו"ד ת"א/ד]- ודרישה כתב ליישב דברי המחבר דלא סתרי אהדדי דבא"ח מיירי שמת לו מת בו ביום וכאן מיירי שמת קודם לכן ודוחק והרב בהג"ה שם פסק כהמחבר כאן וכן נוהגין והב"ח לא הביא אלא דברי מהרש"ל ע"ש: ² הרמב"ם [הל' אבל י/ג] חולק על דעת הרמב"ן שהובא כאן להלכה וסובר שאין אבלות אפילו בצנעא ברגל. ³ שערי תשובה [שם י"ב]- ועיין פר"ח שכת' גם כן שלא לישא בפורים ובבר"י כת' בשם מופת הדור מוהר"ר יצחק הכהן ז"ל עם היותו תלמיד הפר"ח הורה להתיר לישא בפורים כהוראות הש"ע וכן פשט המנהג במדינות אלו:

<p><i>אתי "פיוק" אמתלא? שולחן ערוך</i> [אוי"ח תרצ"ה];</p> <ul style="list-style-type: none"> • סעודת פורים שעשאה בלילה, לא יצא ידי חובתו. הגה: ומי"מ גם בלילה ישמח וירבה קצת בסעודה. • חייב לשלוח לחבירו שתי מנות בשר או של מיני אוכלים.... הגה: ויש לשלוח מנות ביום ולא בלילה. 	<p><i>אתי "פיוק" אמתלא?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • שבת: <u>שולחן ערוך רע"א/א</u>- כשיבא לביתו [בלילה] ימהר לאכול מיד. • סוכה: <u>שולחן ערוך תרל"ט/א</u>- כיצד מצות ישיבה בסוכה? שיהיה אוכל ושותה וישן ומטייל ודר בסוכה כל שבעת הימים, <u>בין ביום בין בלילה</u>.
<p><i>פלכית מ"טין פמא א"ט</i></p> <p><u>שולחן ערוך</u> [תרצ"ה/ג]- אומר "על הנסים" בברכת המזון בברכת הארץ; ואם התחיל סעודתו ביום ומשכה עד הלילה, אומר: על הנסים, דבתר תחלת סעודה אזלינן; ויש מי שאומר שאין לאומר, ונוהגין כסברא ראשונה</p> <p><u>מ"ב</u> [ס"ק י"ז]- ובזה אם לא אמרו בודאי אין מחזירין אותו אפילו לדעת המחמירין הנ"ל, <u>דהא אפילו בלכתחלה יש פלוגתא אם לאמרו</u> וכנ"ל.</p>	<p><i>פלכית מ"טין פמא א"ט</i></p> <p><u>שולחן ערוך</u> [קפ"ח/ט]- ג' שאכלו בשבתות ויו"ט, ושכחו להזכיר מעין המאורע, והם צריכים לחזור לראש בהמ"ז, יברך כל אחד בפני עצמו, כי מידי זימון כבר יצאו.</p>
<p><i>elaf</i></p> <p><u>רמ"א</u> [תרצ"ה/ב]- <u>יש שנהגו ללבוש בגדי שבת וי"ט בפורים</u>, וכן נכון (מהרי"ל)</p> <p><u>מ"ב</u> [תרצ"ה/ג]- כתבו האחרונים דנכון ללבוש בגדי שבת ג"כ מבערב וימצא אח"כ בביתו נרות דולקות ושולחן ערוך ומטה מוצעת.</p> <p><u>ערוה"ש</u> [תרצ"ה/ז]- <u>מהרי"ל</u> היה לובש בפורים בגדי שבת....</p>	<p><i>elaf</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>שבת</u> [שולחן-ערוך או"ח רס"ב/ב-ג]- שתדל שיהיו לו בגדים נאים לשבת.... ילבש בגדיו הנאים וישמח בביאת שבת כיוצא לקראת המלך וכיוצא לקראת חתן וכלה.... הגה: וילביש עצמו בבגדי שבת מיד אחר שרחץ עצמו, <u>וזהו כבוד השבת</u>. • <u>יו"ט</u> [שולחן-ערוך תקכ"ט/א]- ובגדי יום טוב יהיו יותר טובים משל שבת.
<p><i>ת"ת חפ"ט</i></p> <p><u>מגילה ז עמוד ב'</u></p> <p>אמר רבא: מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.</p> <p><u>רמב"ם</u> [הלכות מגילה וחנוכה ב/ט"ז]- כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרות.</p>	<p><i>ת"ת חפ"ט</i></p> <p><u>רמב"ם</u> [הלכות יו"ט וז"ז-כ]:</p> <p>שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג עם שאר ימים טובים כולם אסורים בהספד ותענית, וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב... שנאמר ושמחת בחגך וגו', אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו מבארין בהלכות חגיגה יש בכלל אותה שמחה לשמוח הוא ובניו ובני ביתו כל אחד ואחד כראוי לו... והואנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין... <u>כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל לא ימשך ביין ובשחוק ובקלות ראש ויאמר שכל מי שיוסיף בזה ירבה במצות שמחה</u>, שהשכרות והשחוק הרבה וקלות הראש אינה שמחה אלא הוללות וסכלות ולא נצטוינו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר...</p>

<p style="text-align: center;"><i>פתיחה</i></p> <p>המאירי [בית הבחירה מגילה ד.] - אלא שמ"מ עיקר הקריאה היא אותה של יום ומתוך כך אנו נוהגין לברך שהחיינו אף בקריאה של יום, ואין אנו פוטרין עצמנו בשל לילה כשאר ימים טובים. וגדולי המחברים כתבו שאין אומרים אותו אלא בלילה ואין הדברים נראים. יש שמגלגל חיוב זמן ביום מצד אחר והוא מפני יום טוב שלא נאמר בלילה אלא על המגלה מה שאין כן בשאר ימים טובים שאף אותו של לילה הוא לזכר יום טוב ולא לדבר אחר ואע"פ שבסוכות יש זמן על הסוכה ועל היום טוב ואע"פ"כ זמן של לילה עולה לכל הדין נותן כן מאחר שאף הלילה יום טוב הוא, מה שאין כן מיהא בשמחת פורים שהרי סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו מ"מ אין דבריהם כלום שכל שאין שם כוס לקדוש אין בו זמן ואל תשיבני מיום הכפורים שקדושתו יתירה ולא נפקע כוסו אלא מצד איסור שתייה שבו והרי אין זה דומה אלא לחנוכה שיש זמן על ההדלקה ולא על היום אלא שלא נאמר זמן ביום אלא על המגלה</p>	<p style="text-align: center;"><i>פתיחה</i></p> <p>שולחן ערוך [אוי"ח תע"ג/א] - מוזגין לו כוס ראשון ומקדש עליו, ומברך שהחיינו. מג"א [א] - ואם לא בירך בליל ראשון מברך כל שבעה והוא הדין בכל י"ט (עירובין דף מ' - רב ושמואל דאמרי תרווייהו : אין אומר זמן אלא בשלש רגלים.)</p>		
<p style="text-align: center;"><i>צדקה ומחנות</i></p> <p>שבלי הלקט [סימן ר']-ובפורים אין נופלין על פניהן משום דכתיב "ימי משתה ומשחה", ואע"ג שכתב רב עמרם גאון ז"ל מנהג שיורדין תנאין ואמוראין ואבות בית דין ומרבים בתחנונים ונופלין על פניהן מ"מ אנו לא נהגנו כן... טור [אוי"ח תרצ"ג] - כ' ר"ע ז"ל : מנהג בשתי ישיבות ליפול על פניהם, כיון שהוא יום נס ונגאלו בו צריכין אנו לבקש רחמים שיגאלנו באחרונה כבראשונה ובתשובה מצאתי שאין נופלים על פניהם וכן המנהג</p>	<p style="text-align: center;"><i>צדקה ומחנות</i></p> <p style="text-align: right;">מגילה י"ד עמוד א'</p> <p>אי הכי הלל נמי נימא! - לפי שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ... רב נחמן אמר : קרייתא זו הלילא, רבא אמר : בשלמא התם +תהלים קי"ג+ הללו עבדי ה' - ולא עבדי פרעה, אלא הכא - הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש? אכתי עבדי אחשורוש אנן.</p> <p style="text-align: right;">מגילה ד עמוד א'</p> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%; padding: 5px;"> <p>ואמר רבי יהושע בן לוי : חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר +תהלים כ"ב+ אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דמיה לי</p> </td> <td style="width: 50%; padding: 5px;"> <p>.... איתמר נמי, אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה : חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר +תהלים ל"א+ למען יזמרך כבוד ולא ידם ה' אלהי לעולם אודך.</p> </td> </tr> </table>	<p>ואמר רבי יהושע בן לוי : חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר +תהלים כ"ב+ אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דמיה לי</p>	<p>.... איתמר נמי, אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה : חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר +תהלים ל"א+ למען יזמרך כבוד ולא ידם ה' אלהי לעולם אודך.</p>
<p>ואמר רבי יהושע בן לוי : חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר +תהלים כ"ב+ אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דמיה לי</p>	<p>.... איתמר נמי, אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה : חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר +תהלים ל"א+ למען יזמרך כבוד ולא ידם ה' אלהי לעולם אודך.</p>		